

De kalenders in de Bijbel

Dit document vervangt het document *De kalenders in de Bijbel* uit 2011, omdat daarin helaas enkele kleine fouten zaten.

De Bijbel gebruikt niet één, maar drie kalenders. Dit komt doordat het volk Israël zich in de loop der tijden heeft laten verleiden tot heidens kalendergebruik. De tijdseenheden die deze kalenders gebruikten, en wanneer en hoe deze kalenders functioneerden, wordt hieronder besproken.

De dag

De dag (Hebr. *yôm* יוֹם) wordt bepaald door de loop van de zon ([Gn.1:14](#); [Ps.19:5-7](#)). De Bijbel kent twee basisdagen. De dag van zonsopgang tot zonsopgang en de dag van zonsondergang tot zonsondergang. Deze laatste dag is de oorspronkelijke kalenderdag en wordt in alledrie de kalenders gebruikt ([Gn.1:1-5](#); [Ex.12:1-42](#) en vgl. [Dt.16:1](#) en [Nm.33:3](#)). Zie voor meer informatie over dagen het document [Dagen en jaren](#).

De maand

De maand wordt bepaald door de loop van de maan ([Gn.1:14](#)). Er zijn twee Hebreeuwse woorden voor maand. Het woord *yerah* יָרַח (betekent ook maan) en het woord *hōdeš* חֹדֶשׁ (betekent ook nieuwe maan). In alle drie de kalenders wordt gebruik gemaakt van een maand die met of omtrent nieuwe maan begint (vgl. [Nm.28:11-14](#) en [1Sm.20:5,18,24,27,34](#); [1Kg.6:38](#); [1Kg.8:2](#)). De maanden werden eerst alleen numeriek weergegeven, maar na verloop van tijd nam het volk Israël de maandnamen van andere volken over. De maandnamen die tegenwoordig gebruikt worden komen uit de tijd dat Israël overheerst werd door Babylonië. De maandnamen zijn:

- 1) Nisan {is de Kanaänietische maand *Abib*. Abib verwijst naar de bijna rijpe aren van gerst. Zie [Ex.9:31](#) waar Abib is vertaald met 'in de aar', en [Lv.2:14](#) waar Abib is vertaald met 'groene aren'; Abib is volgens [Joë.2:23](#) en [Hgl.2:11](#) ook de maand van de spade regen aan het einde van de winter}
- 2) Iyar {is de Kanaänietische maand *Ziv*}
- 3) Sivan
- 4) Tammuz
- 5) Ab
- 6) Elul
- 7) Tishri {is de Kanaänietische maand *Ethanim*}
- 8) Chesvan {is de Kanaänietische maand *Bul*. Bul betekent regen en verwijst naar de vroege regen in deze maand ([Jr.5:24](#))}
- 9) Kislev
- 10) Tebeth
- 11) Shebat
- 12) Adar

Het jaar

Net als de dag wordt het jaar (Hebr. *šānâ שָׁנָה*) bepaald door de loop van de zon (Gn.1:14). De Bijbel kent twee basisjaren. Het jaar van lente-equinox tot lente-equinox en het jaar van herfstequinox tot herfstequinox. In alle drie de kalenders wordt het kalenderjaar gefixeerd door de lente-equinox, ofschoon het kalenderjaar in de derde kalender niet rond de lente-equinox begint, maar rond de herfstequinox. Zie voor meer informatie over jaren het document *Dagen en jaren*.

De lente- en herfstequinox

De lente-equinox wordt in de Bijbel de wederkomst van het jaar genoemd (2Sm.11:1; 1Kg.20:20,26; 1Kr.20:1; 2Kr.36:10). En de herfstequinox wordt het verloop van het jaar genoemd (Ex.34:22). Met de lente-equinox begint de zomer, en met de herfst-equinox begint de winter (Gn.1:14; Gn.8:22; Ps.74:17; Zc.14:8). De equinoxen werden bepaald met behulp van een verticaal object (gnomon). De schaduw van dit object gaf de dagen aan waarop de zon de evenaar passeert (de equinox), omdat alleen op de dagen van de equinoxen het einde van de schaduw van een verticaal object een exact oost-westpad op de vlakke grond aflegt. Deze methode maakte het mogelijk om de dag van de equinox binnen 1 dag van de ware equinox te bepalen. De kennis hiervan blijkt uit de Egyptische piramides, want de meeste piramides zijn oost-west gericht.

<http://faculty.physics.tamu.edu/krisciunas/gnomon.html>

<https://aa.usno.navy.mil/faq/equinoxes>

De eerste kalender

De eerste en oudste kalender is volledig afgestemd op de door God gegeven natuurorde in de schepping (Gn.1:14). Hetgeen onder meer blijkt uit het feit dat deze kalender rekening houdt met het verschil in lengte tussen zomer en winter. Onder het volk Israël bleef deze kalender tot de 7e eeuw voor Chr. functioneren. Dateringen volgens deze kalender zijn te vinden in Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium, Jozua, 1Koningen en 2Kronieken.

De eerste zeven maanden hadden elk 30 dagen.

Uit Gn.7:11 en 24, en Gn.8:3 en 4, blijkt dat de maanden twee tot en met zes elk 30 dagen hadden. Indirect blijkt uit Bijbelse en buiten-Bijbelse data dat hetzelfde geldt voor maand één en zeven (zie het document [De chronologie van de Bijbel pag.2](#)).

De maanden acht tot en met elf hadden elk 29 dagen, en maand twaalf had, afhankelijk van de eerste zichtbaarheid van de maan, 28 of 29 dagen.

Aangezien het maanjaar ongeveer 354,36 dagen duurt moeten de maanden zeven tot en met elf elk 29 dagen gehad hebben. Het tweede deel van het kalenderjaar was dus korter dan het eerste deel, net als in het natuurlijke jaar. Want het interval tussen de lente-equinox en de herfstequinox is omtrent 185½ dag (de zomer), en tussen de herfstequinox en de lente-equinox omtrent 179¾ dag (de winter).

De eerste dag van de eerste maand was het begin van het kalenderjaar en werd bepaald door de eerste zichtbaarheid van de maan.

Op deze wijze werden de maanden van elk kalenderjaar dicht bij het verloop van de maancyclus gehouden. De eerste dag van elke maand wordt de nieuwe maan genoemd, ook als, door de iets te lange maanden van 30 dagen, de eerste zichtbaarheid van de maan iets eerder had plaatsgevonden (1Sm.20:5,18,24,27,34).

De vijftiende dag van de eerste maand moest op, of zo kort mogelijk voor, de dag van de lente-equinox vallen.

Deze richtlijn zorgde ervoor dat de herfstequinox meestal na, of soms tijdens, het feest der inzameling (zie noot onderaan document) viel. Dat dit overeenkomstig de Schrift is blijkt uit de volgende verzen:

- Lv.25:9-10 «Daarna zult gij in de zevende maand, op de tiende van de maand, de bazuin des geklanks doen doorgaan; op de verzoendag zult gij de bazuin doen doorgaan in uw ganse land. En gij zult dat vijftigste jaar heiligen, en vrijheid uitroepen in het land, voor al zijn inwoners; het zal u een jubeljaar zijn; en gij zult weerkeren een ieder tot zijn bezittingen, en zult weerkeren een ieder tot zijn geslacht.» [De komst van een jubeljaar moest op de tiende van de zevende maand worden aangekondigd.]
- Ex.23:16 «En **het feest der inzameling**, *in* (b^e - ׀)¹ **de uitgang van het jaar**, wanneer gij uw arbeid uit het veld zult ingezameld hebben.» [lett. **in het uitgaan van het jaar**]
- Dt.16:13 «Het feest der loofhutten zult gij u zeven dagen houden, als (b^e) gij zult hebben ingezameld van uw dorsvloer en van uw wijnpers.»
- Jr.8:20 «De oogst is voorbijgegaan, de zomer is ten einde; nog zijn wij niet verlost.»
- Lv.23:39 «Doch op (b^e) de vijftiende dag van de zevende maand, als (b^e) gij de inkomst van het land zult ingezameld hebben, zult gij het feest des HEEREN zeven dagen vieren; op (b^e) de eerste dag zal er rust zijn, en op (b^e) de achtste dag zal er rust zijn.»
- Ex.34:22 «Het feest der weken zult gij ook houden, zijnde het feest der eerstelingen van de tarweoogst, en **het feest der inzameling, als het jaar om is.**» [lett. **bij het verloop** (*tekufat* תְּקֻפַּת) **van het jaar**. Er is hier geen Hebreeuws voorzetsel aan *tekufat* verbonden. Maar aangezien *tekufat van het jaar* een tijdsbepaling is, brengt dat een voorzetsel met zich mee.]
- Dt.31:10-11 «En Mozes gebod hun, zeggende: **Ten einde van zeven jaren, op (b^e) de gezette tijd van het jaar der vrijlating, op (b^e) het feest der loofhutten**, als (b^e) gans Israël zal komen, om te verschijnen voor het aangezicht van de HEERE, uw God, in (b^e) de plaats, die Hij zal verkoren hebben, zult gij deze wet voor gans Israël uitroepen, voor (b^e) hun oren;»

Om de vijftiende dag van de eerste maand op, of zo kort mogelijk voor, de lente-equinox te laten blijven vallen, werd tussen de elfde en twaalfde maand een maand van 29 dagen ingelast.

Aangezien het zonnejaar (~365,24 dagen) ongeveer 11 dagen langer duurt dan het maanjaar (~354,36 dagen), schuiven de equinoxen ongeveer 11 dagen per jaar vooruit in de kalender. Dit betekent dat ongeveer een keer per drie jaren een extra maand nodig was.

¹ * Het Hebreeuwse voorzetsel b^e- ׀ , wordt meestal vertaald met *in, op, bij, met, of als*.

De tweede kalender

In de 6e eeuw voor Chr. gebruikt de Bijbel een kalender die in twee opzichten verschilt van de eerste kalender. Deze tweede kalender bleef tot omtrent de 4e eeuw voor Chr. functioneren. Dateringen volgens deze kalender zijn te vinden in Jeremia, 2Koningen, Daniël, Ezechiël, Haggai, Zacharia, Ezra, Nehemia en Esther (zie de documenten [Het Perzische rijk \(490/'89 – 331/'30 v. Chr.\)](#) en [De chronologie van de Bijbel](#), pag.54).

De maanden hadden afwisselend 30 en 29 dagen.

De eerste maand had 30 dagen, de tweede maand 29 dagen, de derde maand 30 dagen, enzovoort. Deze wijziging is waarschijnlijk ontstaan door de Assyrische invloed in de 7e eeuw voor Christus (zie het document [Esarhaddon regeerde van 634/'33 tot 622/'21 v. Chr.](#)).

De twaalfde maand had 29 of 30 dagen, afhankelijk van de eerste zichtbaarheid van de maan.

De derde kalender

Na de veroveringen van de Macedoniër Alexander de Grote in de tweede helft van de 4e eeuw voor Christus wijzigde de tweede kalender nog in enkele opzichten. Deze derde kalender bleef in ieder geval tot in de 2e eeuw na Chr. functioneren. Dateringen volgens deze kalender zijn te vinden in 1 en 2 Makkabeeën, in Wars van Flavius Josephus, en indirect door middel van feestdagen in Mattheüs, Markus, Lukas, Johannes, Handelingen, en 1Corinthe (zie het document [De chronologie van de Bijbel](#), pag.14, 59, 69).

De eerste dag van de zevende maand was het begin van het kalenderjaar en werd bepaald door de eerste zichtbaarheid van de maan.

De vijftiende dag van de eerste maand moest op, of zo kort mogelijk na, de dag van de lente-equinox vallen.

Dit had tot gevolg dat het feest der inzameling (loofhutten) meestal geheel na de herfstequinox viel.

De twaalfde maand had altijd 29 dagen en de zesde maand had 29 of 30 dagen, afhankelijk van de eerste zichtbaarheid van de maan.

Andere veranderingen, zoals de uitzonderingsdagen die we vandaag de dag in de kalender van het volk Israël aantreffen, zijn later ingevoerd.

Noot

Het ideale jaar was 1444/'43 v. Chr., het jaar van de uittocht uit Egypte, omdat de lente-equinox toen op de eerste dag van de ongezuurde broden (15/1) viel, en de herfstequinox op de zesde dag van het feest der inzameling. De vijftiende dag van de eerste maand viel in dat jaar dus op de laatst mogelijke dag (zie data hieronder). En zie ook de data voor enkele jaren uit onze tijd voor de locatie Jeruzalem (31°46'N/35°14'E), en ook het jaar 958/'57 v. Chr., het jaar waarin de tempel werd voltooid en de vijftiende dag van de eerste maand op de vroegst mogelijke dag viel (29 dagen voor de lente-equinox).

	<u>15/1</u>	<u>lente-eq.</u>	<u>21/7</u>	<u>herfst eq.</u>
1444/'43 v. Chr.	2/3 april	2/3 april	5/6 okt.	4/5 okt.
1443/'42 v. Chr.	23/24 maart	2/3 april	25/26 sept.	5/6 okt.
958/'57 v. Chr.	1/2 maart	30/31 maart	3/4 sept.	2/3 okt.
2018/'19 na Chr.	3/4 maart	20/21 maart	5/6 sept.	22/23 sept.
2019/'20 na Chr.	20/21 febr.	20/21 maart	25/26 aug.	22/23 sept.
2020/'21 na Chr.	10/11 maart	19/20 maart	12/13 sept.	21/22 sept.
2021/'22 na Chr.	27/28 febr.	19/20 maart	1/2 sept.	22/23 sept.
2022/'23 na Chr.	17/18 maart	19/20 maart	19/20 sept	22/23 sept.

first visib. moon 19-3-1444 B.C.//d r/s 1:32h//phase 3.4%//age 25:58h (1/1 was 19/20 March, day 2)

first visib. moon 09-3-1443 B.C.//d r/s 1:51h//phase 4.8%//age 37:10h (1/1 was 9/10 March, day 1)

first visib. moon 15-2-0958 B.C.//d r/s 1:33h//phase 3.4%//age 28:33h (1/1 was 15/16 Febr., day 3)

first visib. moon 17-2-2018 A.D.//d r/s 1:31h//phase 3.1%//age 42:20h (1/1 is 17/18 Febr., day 1)

first visib. moon 06-2-2019 A.D.//d r/s 1:25h//phase 2.8%//age 42:12h (1/1 is 6/7 Febr., day 5)

first visib. moon 25-2-2020 A.D.//d r/s 1:38h//phase 3.8%//age 48:00h (1/1 is 25/26 Febr., day 4)

first visib. moon 13-2-2021 A.D.//d r/s 1:39h//phase 3.8%//age 44:17h (1/1 is 13/14 Febr., day 1)

first visib. moon 03-3-2022 A.D.//d r/s 1:39h//phase 3.8%//age 44:17h (1/1 is 3/4 March, day 6)